

Accountant kan 'neus voor fraude' prima ontwikkelen

Dick Alblas

Accountants vinden het ontdekken van fraude in de praktijk uitermate lastig. Toch is het noodzakelijk om je als accountant te bewamen in het herkennen van fraudesignalen. De accountant aan wie is uitgelegd hoe onrechtmatige vermogensmanipulatie in de administratie en verantwoordingen van een cliënt voorkomt, ontwikkelt een antenne voor dit soort signalen. Vanuit de accountantsopleidingen zou dit kunnen worden gestimuleerd.

Accountants zouden hun kansen om fraude te leren ontdekken beter kunnen benutten. De inspanningen van de overheid en de branche de afgelopen jaren om dit te stimuleren, leverden daarbij weinig concreet resultaat op. De grootste makke daarbij is waarschijnlijk dat te veel gefocust is op wát de accountant moet doen met frauderisico's. Terwijl diezelfde accountant er in de praktijk veel meer baat bij heeft als hem verteld wordt hóe hij frauderisico's moet signaleren. De vraag die dan opkomt is of accountants wel voldoende zijn opgeleid om fraudesignalen te herkennen? Moet de beroepshouding niet zodanig veranderen dat fraude door of namens de leiding van de organisatie een natuurlijke vijand in de persoon van de accountant krijgt?

Verwachtingskloof maatschappelijk verkeer

De controle van de jaarrekening is traditioneel niet gericht op het ontdekken van fraude. Het is ook niet de primaire verantwoordelijkheid van de accountant. Niet elke fraude leidt tot onjuiste informatie in een gecontroleerde jaarrekening en het is ook niet zo dat elke fraude sporen nalaat in de door de accountant gecontroleerde administratie. In deze gevallen lijkt de accountant gewijvaard van het niet ontdekken daarvan. Daarentegen moet een accountant wel opzettelijke fouten van materieel belang opsporen. Op dit punt is de accountant in de ogen van de buitenwereld (het maatschappelijk ver-

keer) gehouden de fraude te ontdekken. Accountants delen in het algemeen deze mening niet, waardoor een verwachtingskloof ontstaat. Diverse onderzoeken wijzen uit dat vrijwel iedereen vindt dat accountantscontrole mede ten doel heeft fraude te voorkomen of te ontdekken. Daarbij maakt het publiek geen onderscheid of de fraude nu wel of niet van materieel belang is. Sinds de inwerkingtreding van de WTA en het BTA is dit begrip nader gedefinieerd.

Fraude van materieel belang (art. 36 BTA)

Onder fraude van materieel belang als bedoeld in artikel 26, derde lid, WTA wordt verstaan: 'Een opzettelijk han-

'Een professioneel-kritische accountant komt de fraude bijna natuurlijk op het spoor.'

delen of nalaten waarbij misleiding wordt gebruikt om een wederrechtelijk voordeel te behalen en waarbij de aard of de omvang zodanig is dat beslissingen die in het maatschappelijk verkeer worden genomen op grond van de financiële verantwoording van de controlecliënt zouden kunnen worden beïnvloed door die misleiding'. De bepaling van artikel 36 in het BTA kan echter geen argument voor de ac-

countant zijn om fraude die niet van materieel belang is, terzijde te schuiven. Artikel 36 BTA staat in nauw verband met de plicht van de accountant op grond van artikel 26 WTA om niet geredresseerde fraude te melden aan de autoriteiten en de opdracht terug te geven. Wie als accountant zijn controlewerkzaamheden ten aanzien van frauderisico's beperkt tot fraude van materieel belang, kan daarom wel eens te beperkt bezig zijn. Het frauderisico is vooral een kwalitatief risico en mag daarom niet alleen vanuit het aspect van kwantitatieve materialiteit worden benaderd. Dit is ook in lijn met de Nadere Voorschriften COS 240. Het vertrekpunt van die richtlijn is mijns inziens niet de materialiteit van de fraude, maar de professioneel-kritische houding van de accountant ten aanzien van het signaleren van aanwijzingen voor fraude. Het is de economische rationaliteit die de rol van de accountant bij de controle van de jaarrekening beperkt tot het signaleren van fraude van materieel belang. Accountants gebruiken nog te vaak het argument dat zij niet verantwoordelijk en/of aansprakelijk zijn voor fraude. Dat behoort inderdaad tot de verantwoordelijkheid van het bestuur van de organisatie. Toch is het een misvatting dat de signalering van fraude van niet-materieel belang daarom niet tot de verantwoordelijkheid van de accountant behoort.

Zeker, de accountant is geen opsporingsambtenaar en zeker geen rechter. In die zin is het antwoord van de minister in de Tweede Kamer bij de behandeling van de WTA in 2005, gelet op de doctrine, wel begrijpelijk maar niet gelukkig, waar hij stelt:

Verslag schriftelijk overleg WTA - Tweede Kamer, vergaderjaar 2005-2006, 29 658, nr. 74

'Het is niet de kerntaak noch de afgeleide taak van een extern accountant te speuren naar gevallen van mogelijke fraude. Wel zal hij fraudes moeten signaleren die invloed hebben of kunnen hebben op de getrouwheid van de financiële verantwoordingsinformatie en die dus zijn oordeel beïnvloeden.'

Kritische houding

Ontdekken van fraude wordt op die wijze voor de accountant 'a lucky shot'. Op zich is dat in lijn met hoe fraude in de praktijk wordt ontdekt. Maar de accountant is toch een professional, die in een zekere distantie tot zijn opdrachtgever en met een professioneel-kritische houding naar hem aangeboden cijfermateriaal zal moeten kijken? In de praktijk gaan accountants zeer verschillend om met de inschatting van frauderisico's. Ook de mate van diepgang en vastlegging van de bespreking in het controleteam over de kwetsbaarheid voor fraude van de cliënt verschilt. Kortom, de tijd dat de gecontroleerde te geloven is op zijn blauwe ogen is er nooit geweest en kan er vanuit het oogpunt van de zorgvuldig handelende accountant ook nooit komen.

Onvoldoende bagage vanuit opleiding

In de beroepsopleiding en permanente educatie is mijns inziens nog onvoldoende aandacht voor frauderisico's en de behandeling van praktijkcasuïstiek op fraudegebied. Accountants worden onvoldoende getraind in het beoordelen van integriteitsaspecten bij de cliëntaccepta-

tie, opdrachtaanvaarding en -continuering. De focus voor het herkennen van mogelijke fraudesignalen in de praktijk ligt vooral bij de opdrachtuitvoering. Voor de vraag of de vent en de tent wel een cliënt van de accountant kunnen zijn is – zeker in het MKB-segment – te weinig aandacht. Wie nog nooit een valse factuur heeft ontdekt, zal er niet snel één vinden. Wie dat wel gedaan heeft, zal er zijn hele accountantsleven gemak van hebben. En de accountant aan wie nog nooit is uitgelegd op welke wijze onrechtmatige vermogens- of winstmanipulatie

'Wie nog nooit een valse factuur heeft ontdekt, zal er niet snel één vinden.'

in de administratie en verantwoordingen van de cliënt kunnen voorkomen, zal geen antenne hebben voor signalen die daarop wijzen. Dergelijke manipulatie moet je in de praktijk hebben ervaren. Wie zich nooit heeft leren afvragen of de factuur voor 'honorarium adviesdiensten' betrekking kan hebben op steekpenningen, zal geen ongeoorloofde belangenverstrengeling ontdekken.

Een groot misverstand in de huidige beroepspraktijk is dat er alleen bij wettelijke controles aandacht moet zijn voor fraude. Ook in de NV COS 2400 (artikel 22A) en 4400 (via de sleutel van de VGC) dient er bij zowel assurance- als non-assurance-opdrachten aandacht te zijn voor signalen van fraude (NV COS 240) of van onwettig handelen (NV COS 250). Enerzijds vanuit het oogpunt van onjuistheden van materieel belang, anderzijds vanuit de integriteit en het professionele gedrag van de accountant.

Neus voor fraude

Alleen door het overdragen van de 'smeuïge verhalen' uit de fraudepraktijk kunnen accountants fraude de

aandacht geven die zij 'verdient'. Een professioneel-kritische accountant speurt dan ook niet naar fraude, hij komt de fraude bijna natuurlijk op het spoor. Hij wordt gevoelig voor signalen uit zijn omgeving en van de cliënt. Hij krijgt een neus voor 'ongewone dingen' en blijft doorvragen tot op het irritante af. Dergelijke accountantservaringen hebben een prijs, maar verdienen zich – als het gaat om het bestaansrecht van de accountant – dubbel terug.

Accountants vinden het ontdekken van fraude lastig. Dat geldt zeker voor de accountant die al jaren met de DGA-oprichter van een familiebedrijf optrekt. Juist voor hem zal het moeilijk te geloven zijn dat deze DGA probeert hem om de tuin te leiden. Op grond van de VGC dient de accountant zijn werk te baseren op de fundamentele beginselen van integriteit, deskundigheid en professioneel gedrag. Risico's als eigen belang, belangenbehartiging, vertrouwdsheid en zelftoetsing worden in de praktijk te weinig gespiegeld aan wezenlijke frauderisico's. En dat is ook begrijpelijk. De VGC en de verplichte VGC-trainingen waren in de ogen van menig accountant een typisch voorbeeld van doorgeslagen regelzucht. Als die kritische houding ten aanzien van dit raamwerk zo zit ingebakken in de houding en het gedrag van de hedendaagse accountant, zal de aandacht voor frauderisico's niet 'van nature' aanwezig zijn. Terwijl dat wel noodzakelijk is. An

Dick Alblas AA, directeur IR}S Forensic Services & Investigations BV.

2X PER WEEK
OP UW
DIGITALE
DEURMAT

Geef u op voor de gratis e-zine 'Accountancynieuws.nl' op www.accountancynieuws.nl

Accountancynieuws.nl